

Cumhuriyetin Temelleri...

Dr. Mehmet Alev COŞKUN *Kamu Hukuku ve Siyaset Bilimi Öğretim Üyesi*

Bugün Cumhuriyetimizin 89. yıldönümü, tüm okuyucularımızın bu büyük bayramını kutlarız...

Ancak Cumhuriyetin 89. yıldönümünde, Atatürkçüler, Cumhuriyetçiler tedirgin, kuşku...

Çünkü laik Cumhuriyet ilkeleri her günden daha fazla yıpratılmaya, alttan-üstten kemirilmeye çalışılıyor... Kuşkusuz en çarpıcı gösterge: Bir yasakçı zihniyetle karşı karşıya ol-

mamızdır. Oysa **Atatürk**'e bağlılık, Cumhuriyete bağlılık yasaklarla durdurulabilir mi?

Cumhuriyet, Türk toplumunun çağdaşlaşmasının temel taşıdır.

İnsanlık tarihinin son 225 yılında, toplumların gelişmelerine büyük etki yapan, onları dönüştüren üç büyük devrim vardır. Bunlardan birincisi 1789 Fransız İhtilali'dir. Çünkü ortaçağın temel düzeni olan feodal yapıyı, dine dayalı ortaçağ siyasal sistemini yıktı... İkinci büyük devrim, 1917 Sovyet işçi ihtilalidir. Bu ihtilal, sosyalizmin kapitalizm karşısında başkaldırısıdır.

Üçüncü büyük devrim, antiemperyalist bir savaştan sonra Türkiye'de 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve sonrasında aydınlanma devrimlerinin gerçekleştirilmesidir. Bu devrim, bütün İslam dünyasında bir iktir. Atatürk geleneklere dayalı bir ortaçağ toplumunda aydınlanma devrimlerini uygulayarak çok büyük bir toplumsal dönüşüm sağlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, bütün dünyada Asya, Hindistan, Afrika ve Çin'de büyük etkiler yaratmıştır. Tüm dünyada ve siyaset bilimi literatüründe de bir ilk gerçekleşiyordu. Gelişmekte olan ülkelerde, askeri başarıdan sonra genellikle bir askeri diktatörlük ortaya çıkıyor...

Ama Türkiye'de bunun tersi oldu. Bütün dünyadaki sosyal bilimcileri, siyaset bilimcileri şaşırta bir sonuç ortaya çıktı. Atatürk'e "**Padişah ol**", "**İslam dünyasının halifesi ol**" dediler, hatta dört bir yandan baskı yaptılar, kabul etmedi. Onun yerine Cumhuriyeti kurdu, ardından aydınlanma devrimlerini başlattı. Atatürk'ü bu konuda göklere çıkaran yüzlerce Batılı bilim adamının sözlerini burada tekrarlamaya gerek yok...

Cumhuriyet kolaycılığı

Bugünkü Atatürk düşmanlığı ve Cumhuriyet karşıtlığının kaynakları ve nedenleri nelerdir?

Bize altın tepsi içinde sunulan Cumhuriyet, çok kolay elde edilmiş, adeta milli mücadelenin doğal sonucuymuş gibi öğretildi...

Halife yanlısı olanlar ise milli mücadeleyi İstanbul'da her türlü hainliğe karışan halifenin kurtarılması olarak görüyorlardı.

Oysa Cumhuriyetin ilanı, halifelüğün ilga edilmesi kolay olmadı. Hele aydınlanma devrimlerinin birbiri ardından gerçekleşmesi, okuryazar oranı yüzde 7, kişi başına düşen gelir 50 dolardan az olan, yüzyılların geleneksel yapısı içinde yaşayan bir ortaçağ toplumunun, çağdaş bir topluma dönüştürülmesi ne kadar zordu... Sadece 15 yıl süren böylesi bir toplumsal dönüşüm devrim değil de nedir?

Karşıdevrim

Her devrim kendi karşıdevrimini yaratır.

Bu sosyolojik bir kuraldır. Ama Türkiye Cumhuriyeti ilan edildiği zaman, ne yazık ki Cumhuriyet karşıtları Atatürk'ün yanı başında ve Meclis'teydiler.

Karşıdevrimciler, TBMM içinde temel olarak "**saltanat ve hilafeti**" kurtarmak için çalışıyorlardı.

Milli mücadele aslında üç cephede kazanılmış bir savaştır. Bir yanda, emperyalist güçler ve onun destek ve kollaması ile Batı Anadolu'yu işgal etmiş Yunan askeri güçlerine karşı verilen amansız savaşlar...

Aynı biçimde, güneyde Adana, Maraş, Antep ve Urfa'da Fransızlara karşı verilen Kuvayı Milliye savaşları... Dış güçlerle birlik olan padişah ve İstanbul hükümetlerine karşı verilen inanılmaz mücadele...

Bunlara ilave olarak İngiliz etkisi ve padişahın desteğiyle oluşturulan ve "**Kuvayı İnzibatiye**" adı verilen halife ordusu ve iç isyanlar... Emperyalist işgalcilerin uçaklarıyla Anadolu'nun dört bir yanına saçılan "**şeyhülislam fetvaları**"...

Bu fetvalarda Mustafa Kemal ve Kuvayı Milliyeciler isyancı ve eşkıya olarak ilan ediliyorlardı... Onların öldürülmeleri "**dinen vacip**" olarak açıklanıyordu. Böylece padişaha dayanan karşıdevrimciler Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde isyan edip Kuvayı Milliye'ye saldırıyorlardı... Meclis'in içinde temelde iki grup vardı. Birincisi Mustafa Kemal'in Kuvayı Milliyeci ve devrimci halkçılığını destekleyenler, diğeri "**mutaassıp**" (bağnaz) dinciliği destekleyenler. Mustafa Kemal, işin başından beri milli iradeyi egemen kılmayı ve Cumhuriyeti kurmayı hedeflemişti...

23 Nisan 1920'de TBMM açılınca, Mustafa Kemal işleri yürütmek için doğal olarak bir hükümetin kurulması gerekliliğini belirtti...

Cumhuriyet karşıtları

Kimi milletvekilleri "**Padişahımız İstanbul'dadır. Ayrı bir hükümet kurmaya yetkili değiliz. Padişahı ve onun hükümetini kurtarıncaya kadar Meclis olarak çalışalım**" diyorlardı. Atatürk, güçlüklerle ve ikna ederek bir "**icra vekilleri heyeti**" oluşmasını sağlamıştır.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilince, en yakın arkadaşları **Orbay** ve **Karabekir** buna karşı çıktılar... Erken ilan edilmiştir, demokrasi geleneği yoktur dediler... Sanki dünyada ortaçağda yaşayan bir toplumda demokratik usullerle ilan edilen bir Cumhuriyet varmış gibi...

Atatürk sadece bağımsız bir devlet kurucusu değildir. Ortaçağda yaşayan bir toplumun çağdaşlaşması, laik bir Cumhuriyetin kurulmasının savaşımını vermiştir. Atatürk'ün gerçekleştirdiği büyük devrimin özeti şudur:

Emperyalizme karşı bağımsızlık, padişahlığa karşı cumhuriyet, şeriata karşı laik düzen, tutuculuğa karşı devrimcilik, ümmetçiliğe karşı ulusçuluk, kuluk ve biat kültürüne karşı vatandaşlık.

İlhan Abi'nin özetlemesiyle Atatürk, aklın inançtan, bilimin dinden bağımsızlaşmasını sağladı. Dogmalar yerine eleştirel aklı öne çıkardı.

İşte Cumhuriyetin temel felsefesi budur. Atatürk'ün "**Hayatta en gerçek yol gösterici bilimdir**" deyişinin anlamı da budur...

Bu laik Cumhuriyeti yaşatacak mıyız, yoksa ortaçağa geri mi döneceğiz?.. Bugünün temel gündem maddesi de budur...

miz
yoruz.

ROS